

ธรรมาภิบาลในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย Good Governance in Thailand's Durian Exportation

ทณงศักดิ์ ใจช่วย¹, จอมเดช ตรีเมฆ²

^{1,2}วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี, ประเทศไทย

Thanongsak Chaichuy¹, Jomdet Trimek²

^{1,2}College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

✉: thanongsakchaichuy@gmail.com
(Corresponding Email)

Received: 22 February 2025; Revised: 21 March 2025; Accepted: 29 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วิเคราะห์ปัญหาธรรมาภิบาลในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย และเสนอแนวทางพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติที่ดีและนโยบายการค้าที่เป็นธรรม โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการส่งออกทุเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการส่งออกทุเรียน จำนวน 8 ราย และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเกษตร จำนวน 4 ราย ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรมการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ได้แก่ การควบคุมและเหมาะสมผลผลิต การคัดเกรดและควบคุมราคา ระบบกฎระเบียบที่ซับซ้อน การถูกสวมสิทธิ์ทุเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน และการแทรกแซงจากกลุ่มทุนสีเทา 2) มาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ได้แก่ ราคาทุเรียน การขนส่งและระบบตรวจสอบ การควบคุมคุณภาพทุเรียนให้ได้มาตรฐาน การตรวจสอบสารเคมีต้องห้ามและทุเรียนอ่อน และการมีมาตรฐานที่ชัดเจนและการควบคุมก่อนการตัดและส่งออกทุเรียนภายในประเทศ และ 3) นโยบายการค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ได้แก่ การควบคุมคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก การส่งเสริมตลาดและตลาดใหม่ การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบการขนส่ง การช่วยเหลือด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการ และการพัฒนาการส่งออกทุเรียนร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, การส่งออกทุเรียน, ผู้ประกอบการ, ทุเรียน

Abstract

This research analyzes the problems of governance in Thailand's durian exports and proposes guidelines for developing good practice standards and fair-trade policies. Data was collected through in-depth interviews with durian packing house operators and related agencies, using a purposive sampling method with a total of 12 participants, including 8 durian export business operators and 4 representatives from pertinent agricultural policy agencies. The findings indicated that the durian export sector in Thailand is subject to unjust trade practices, which include production control and bulk purchasing, grading and price control, complex regulatory systems, misrepresentation of durians from neighboring countries, and interventions by gray-market investors. Durian pricing, transportation and inspection systems, quality control to ensure compliance with standards, chemical residue and immature durian inspections, and clear pre-harvest and export regulations within the country are all critical components of best practice standards for durian exportation in Thailand. The research recommends the implementation of quality control measures for exported durians, market expansion and diversification, financial assistance for business operators, support for infrastructure and logistics systems, and collaborative development of durian exports between the government and the private sector to implement fair trade policies for Thailand's agricultural sector in durian exports.

Keyword: Governance, Durian exportation, Entrepreneur, Durian Warehouse

1.บทนำ

ประเทศไทยเป็นพื้นที่เกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน ได้มีหลักฐานระบุเรื่องการปลูกทุเรียนในประเทศไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาโดยมีการปรับปรุงพันธุ์อย่างสม่ำเสมอตลอดมา โดยระบบของสังคมไทย เช่น การนิยมเอาผลไม้ที่ดีที่สุดถวายพระหรือเป็นของกำนัลเจ้านาย รวมทั้งระบบของรัฐ เช่น การเก็บอากรเกี่ยวกับต้นผลไม้ เป็นการส่งเสริมเกมบังคับให้ทุกคนต้องปรับปรุงพืชผลของตนเอง ส่งผลให้เมืองไทยมีพันธุ์ไม้ผลดีๆ หลากหลายชนิดมาจนถึงสมัยปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่างานปรับปรุงพันธุ์ไม้ผลของประเทศไทยโดยชาวบ้านได้เริ่มตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นต้นมา และเป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษ (หิรัญ หิรัญประดิษฐ์, ม.ป.ป.) โดยในปัจจุบันทุเรียนนั้น ถือเป็นราชาแห่งผลไม้ และเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยทุเรียนที่เพาะปลูกในประเทศไทยมี หลากหลายสายพันธุ์มากกว่า 200 พันธุ์แต่มีพันธุ์ที่เป็นที่นิยมสำหรับการบริโภคและการค้า และได้รับการส่งเสริมประมาณ 5 พันธุ์ ได้แก่ ชะนี หมอนทอง ก้านยาว พวงมณี และกระดุม นอกจากนี้ ยังมีพันธุ์ทุเรียนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็น สินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication : GI) ได้แก่ ทุเรียนนนท์ ทุเรียนปาละยู ทุเรียนปราชญ์ ทุเรียนหลงลับแลอุตรดิตถ์ ทุเรียนหลินลับแลอุตรดิตถ์ ทุเรียน ภูเขาไฟ ศรีสะเกษ ทุเรียนในวงระนอง ทุเรียนสาธิตก้างา เป็นต้น ซึ่งจังหวัดที่มีผลผลิตมากที่สุด 10 อันดับแรก คือ จันทบุรี ชุมพร ระยอง ตราด นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ยะลา ระนอง อุตรดิตถ์ และนราธิวาส (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2562) และพื้นที่ที่มีการปลูกทุเรียนมากที่สุดในประเทศ

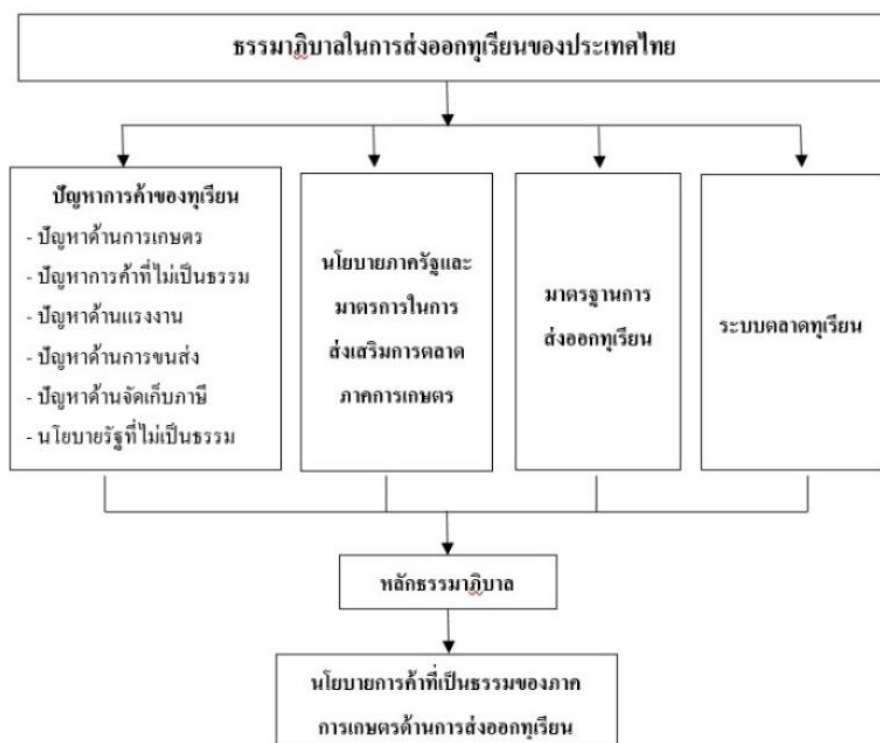
ไทย อยู่ในภาคใต้ รองลงมา คือ ภาคตะวันออก ภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันตก และภาคกลาง แต่พื้นที่ที่ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด คือ ภาคตะวันออก รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคเหนือ ตามลำดับ

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีการส่งออกทุเรียนเป็นอันดับ 1 ของโลกอย่างต่อเนื่อง แต่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนยังประสบปัญหาโดยส่งผลให้เกิดกระทบกลไกในระบบตลาดการค้าทุเรียน ได้แก่ 1) ปัญหาภาวะโลกร้อน ปัญหาระยะแล้ง อาจทำให้มีผลต่อการออกดอกของทุเรียนและการติดผลทุเรียน ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาการขาดทุนจากปริมาณผลผลิตทุเรียนลดลง 2) ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำท่วมสำหรับทุเรียน ไม่ค่อยมีปัญหามากนักเนื่องจากทุเรียนเป็นพืชที่ทนต่อน้ำท่วมขังได้พอสมควร แต่อาจส่งผลทำให้ดอกและผลอ่อนของทุเรียนออกมาเยอะและทำให้ดอกไม่สมบูรณ์ ทำให้ผลทุเรียนไม่มีคุณภาพ 3) ปัญหาโรคระบาด โรคระบาดในสวนทุเรียนส่วนใหญ่จะมาพร้อมกับปัญหาระยะแล้งและปัญหาน้ำท่วมทำให้ต้นทุเรียนอ่อนแอและขาดสารอาหารได้ง่าย จึงง่ายต่อการเกิดโรคระบาดต่างๆ ได้ ศัตรูที่สำคัญของต้นทุเรียน ได้แก่ โรครากรเน่าโคนเน่า โรคจากเชื้อราไฟทอปธอรา โรคราใบติด โรคราสีชมพู โรคเพลี้ยไก่แจ้ (นิพนธ์ วิสารทนนท์, 2560) 4) ปัญหาการแย่งตลาดทางการค้าของประเทศจีนซึ่งได้เริ่มการศึกษาและทดลองปลูกทุเรียนเองในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยเฉพาะบนเกาะไหหลำ 5) ปัญหาการรับซื้อผลไม้ไทยกำลังถูกแทรกแซงจากกลุ่มทุนต่างประเทศ (ทุนจีนสีเทา) ในการเข้ามาหาซื้อผลไม้ไทยถึงสวน ทำให้ราคาผลไม้ในประเทศ เช่น ทุเรียน มังคุด มะม่วง มีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้มีการล้มต้นยางและหันมาปลูกผลไม้มากขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดจันทบุรีพ่อค้าและนายทุนชาวจีนได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงการรับซื้อผลไม้ไทย มีพ่อค้าชาวจีนเข้ามาตั้งโรงคัดบรรจุผลไม้หรือที่เรียกกันว่า “ล้ง” หรือ “ล้งจีน” มากขึ้น เพื่อรับซื้อผลไม้ไทยถึงในสวนและส่งออกปาสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้ราคาทุเรียนปรับตัวสูงขึ้น การลักลอบตัดทุเรียนด้อยคุณภาพ(ทุเรียนอ่อน)เข้าสู่ระบบตลาด ปัญหาจากการส่งออกทุเรียนไปจีนที่ติดขัดเรื่องการขนส่งที่ล่าช้า และส่งผลให้มีการครอบงำการค้าผลไม้ไทยและการขยายฐานไปยึดครองการค้าผลไม้ไทยในอีกหลายจังหวัดในภูมิภาคต่างๆ ส่งผลให้เกษตรกรชาวสวนผลไม้ส่วนใหญ่เริ่มหวาดหวั่นว่าล้งจีนจะเข้ามาผูกขาดการซื้อขายและกำหนดราคาผลไม้ไทยในอนาคต ซึ่งหากปล่อยไว้โดยไม่มีการแก้ไข ป้องกันหรือควบคุม ธุรกิจการค้าผลไม้ไทยอาจประสบปัญหาวิกฤติการณ์ทางการเกษตรที่อาจส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั้งต่อผู้บริโภคและต่อการค้าขายทุเรียนทั้งในและต่างประเทศ และมาตรฐาน GAP หรือ GMP และระบบตลาดการค้าทุเรียนของประเทศไทย 6) ปัญหาพฤติกรรมทางการค้าไม่เป็นธรรม มีการกระทำหรือตกลงร่วมกันอันมีลักษณะผูกขาดทางการค้า การประกอบธุรกิจโรงคัดบรรจุผลไม้ (ล้งจีน) โดยมีการกระทำหรือตกลงร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการเพื่อซื้อผลไม้จากชาวสวนเป็นจำนวนมาก ในขณะเดียวกันก็มีการกำหนดราคาสำหรับผลไม้บางส่วนให้ต่ำกว่าราคาตลาด อาจเข้าข่ายความผิดตามพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 7) ปัญหาการทำงานของคนต่างด้าว (บุคคลธรรมดา) การที่

คนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในไทยต้องได้รับใบอนุญาตทำงาน (Work Permit) ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 ประกอบกับต้องได้รับอนุญาตให้อยู่และทำงานในประเทศได้ (Permit to Stay) ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองพ.ศ. 2522 8) ปัญหาการจัดเก็บภาษี การประกอบธุรกิจซื้อผลไม้หากมีการทำธุรกรรมขายสินค้าในประเทศไทยเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ ถือเป็นการทำให้เกิดรายได้ขึ้นในประเทศไทย ซึ่งผู้มีรายได้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีตามประมวลกฎหมายรัษฎากร 9) ปัญหาการจัดระเบียบการส่งออกนำเข้าผลไม้ ควรมีการกำหนดให้สมาคมการค้าที่ตั้งขึ้นเฉพาะเป็นตัวช่วยเสริมบทบาทการกำกับดูแลการส่งออกนำเข้าผลไม้ของไทยให้เป็นมาตรฐานสากลเพื่อสร้างความถูกต้องและเป็นธรรม เช่น เรื่องการกำหนดเงื่อนไขทางการค้า การชำระเงิน เงื่อนไขการตลาด อย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเป็นธรรมของสมาชิกที่ส่งออกไปและเป็นการส่งเสริมเหตุผลในการต่อรองเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรมจากประเทศผู้ซื้อ

ธรรมาภิบาลมีบทบาทสำคัญในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย เนื่องจากเป็นกลไกที่ช่วยในการดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการผูกขาด ลดอำนาจการครอบงำของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นสามารถแข่งขันได้อย่างเป็นธรรม นโยบายภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับมาตรการส่งเสริมการตลาด การส่งออก การค้า และการนำเข้ามีบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมทางการค้า การส่งเสริมการตลาดช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยที่เคยออกจากตลาดได้กลับมาแข่งขันอีกครั้ง อย่างไรก็ตาม ปัญหาการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในตลาดทุเรียนยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ ผู้ประกอบการไทยจำนวนมากต้องเผชิญกับการผูกขาดจากทุนต่างชาติ โดยเฉพาะล้งจีนที่เข้ามามีอิทธิพลเหนือห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การกำหนดราคา ไปจนถึงการควบคุมช่องทางการค้าส่งออก เมื่อมีความต้องการทุเรียนลดลง ผู้ประกอบการไทยซึ่งพึ่งพาการค้ากับกลุ่มทุนดังกล่าวอาจขาดความสามารถในการปรับตัว ส่งผลให้ราคาลดต่ำและเกิดสถานะผลไม้ล้นตลาด มาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของการส่งออกทุเรียนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความโปร่งใสและลดการครอบงำของกลุ่มทุนเงินเทา มาตรฐานเหล่านี้ควรครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการผลิต การคัดเลือกคุณภาพ ไปจนถึงระบบการขนส่ง เพื่อให้เกิดความมั่นใจในคุณภาพของผลผลิตและความเป็นธรรมในตลาด การกำหนดกฎหมายที่เข้มงวดเกี่ยวกับการค้าทุเรียนจะช่วยป้องกันการใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายเพื่อสร้างความได้เปรียบอย่างไม่เป็นธรรม การค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของธรรมาภิบาลที่เข้มแข็ง ทั้งในแง่ของการกำกับดูแลตลาด การสร้างมาตรฐานที่เป็นธรรม และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง หากสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดการผูกขาดทางตลาด ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และรักษาเสถียรภาพของตลาดทุเรียนในประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้น จากปัญหาทางด้านทางการค้าทุเรียนในประเด็นต่างๆตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการค้าที่ไม่เป็นธรรมการส่งออกทุเรียน และการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของ

การส่งออกทุเรียน เพื่อเสนอแนะนโยบายการค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการป้องกันการผูกขาดทางตลาดลดการครอบงำการค้าผลไม้ไทย แก้ไขปัญหาของผู้ประกอบการล้งในประเทศไทยที่มีการปลูกทุเรียน ส่งเสริมการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยให้เกิดความเป็นมาตรฐานโดยมีกฎหมายบังคับใช้อย่างจริงจัง และเพื่อให้เกิดการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรมในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรมการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษามาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะนโยบายการค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

3. ทบพทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance)

องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่สอดคล้องกับองค์ประกอบที่สถาบันในระดับสากลได้กำหนดไว้ โดยมีการประยุกต์แต่ละหลักการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ซึ่งมุ่งเน้นให้หน่วยงานของรัฐดำเนินงานตามภาระหน้าที่โดยยึดหลักพื้นฐาน 6 ประการ (สถาบันพระปกเกล้า, 2556) ได้แก่

1) หลักนิติธรรม หมายถึง การตรวจตรากฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎกติกา และการปฏิบัติตามกฎกติกา อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรม

2) หลักคุณธรรม หมายถึง ความยึดมั่นในความถูกต้องดีงามการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริ่งใจ ขยัน อดทนมีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

3) หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์การให้มีความโปร่งใส

4) หลักความมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติ

5) หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึก รับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และการกระตือรือร้น ในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่ แตกต่างและความกล้าที่ จะยอมรับ ผลดีและผลเสียจากการก

6) หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่าสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

3.2 ทฤษฎีการตลาด (Marketing Theory)

โดยแนวคิดการตลาดนั้นถือ ญ่สำคัญเพื่อความสำเร็จ องค์การประกอบด้วยการกำหนดความต้องการของตลาดเป้าหมาย และการส่งมอบความพึงพอใจ ที่มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพดีกว่าคู่แข่ง แนวคิดการตลาดประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ตลาดเป้าหมาย (Target Marketing) คือ ไม่มีบริษัทใดที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทุกคน 2) ความต้องการลูกค้า (Customer Need)

คือ ทราบความต้องการของลูกค้า 3) การประสานงานตลาด (Coordinated Marketing) ประกอบด้วยกิจกรรม 2 ส่วน คือ 1) ประสานกิจกรรมการตลาด เช่น การขาย โฆษณา วิจัยตลาด การจัดการผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และ 2) ประสานงานกับฝ่ายอื่นในบริษัท เช่น ฝ่ายการผลิต ฝ่ายการเงิน บัญชี ฝ่ายบุคลากร เป็นต้น และ 4) ความสามารถทำกำไร (Profitability) คือ เป็นธุรกิจเป้าหมายของธุรกิจคือกำไร (By product) (McDonald, 2002)

3.3 ทฤษฎีการค้าแบบผูกขาด (Monopoly Trade Theory)

เป็นแนวคิดที่อธิบายการค้าระหว่างประเทศภายใต้เงื่อนไขที่ตลาดหรืออุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่งมีลักษณะผูกขาด กล่าวคือ มีผู้ผลิตหรือผู้ค้าหนึ่งรายครอบครองตลาดอย่างสิ้นเชิง ทำให้สามารถกำหนดราคาและควบคุมอุปทานของสินค้าได้ (Krugman & Obstfeld, 2009) ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากความไม่สมบูรณ์ของการแข่งขันในตลาด ซึ่งแตกต่างจากการค้าภายใต้การแข่งขันสมบูรณ์ที่มีผู้ผลิตและผู้บริโภคจำนวนมาก

3.4 ทฤษฎีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Competition Trade Theory)

เป็นแนวคิดที่อธิบายลักษณะของตลาดที่มีการจัดการและควบคุมที่ไม่สมบูรณ์ โดยที่ผู้ผลิตหรือผู้ค้าสามารถกำหนดราคาและปริมาณสินค้าได้ โดยไม่จำเป็นต้องแข่งขันกันอย่างเสรีเหมือนในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ ทฤษฎีนี้มักถูกใช้เพื่อวิเคราะห์ตลาดที่มีลักษณะของผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) หรือผู้ขายเพียงรายเดียว (Monopoly) ซึ่งส่งผลให้มีการกำหนดราคาที่สูงกว่าค่าตลาดที่เป็นธรรมและปริมาณการผลิตที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (Helpman & Krugman, 1985)

3.5 ทฤษฎีการกีดกันทางการค้า (Trade Barriers Theory)

ทฤษฎีการกีดกันทางการค้าอธิบายถึงกลไกที่รัฐบาลใช้ในการควบคุมและจำกัดการค้าระหว่างประเทศเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยวิธีการต่างๆ ที่ใช้กีดกันการค้า ได้แก่

1) การตั้งภาษี รัฐบาลอาจกำหนดภาษ้นำเข้าสำหรับสินค้าเพื่อเพิ่มราคาและทำให้สินค้าท้องถิ่นมีความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการเพิ่มภาษ้นำเข้าสำหรับสินค้าเกษตรจากต่างประเทศ ทำให้ราคาสินค้าเหล่านี้สูงขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อสินค้าในประเทศมากกว่า (Krugman & Obstfeld, 2009)

2) การจำกัดปริมาณการนำเข้า รัฐบาลอาจกำหนดโควตาหรือจำกัดจำนวนสินค้าที่สามารถนำเข้าสู่ประเทศได้ ตัวอย่างเช่น การจำกัดจำนวนการนำเข้ารถยนต์เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมรถยนต์ในประเทศ (Irwin, 2002)

3) การควบคุมคุณภาพและมาตรฐาน: รัฐบาลอาจกำหนดมาตรฐานคุณภาพสำหรับสินค้านำเข้า เพื่อปกป้องผู้บริโภคและให้แน่ใจว่าสินค้าที่เข้ามาตรงตามมาตรฐานที่กำหนด (Ahearne et al., 2004)

3.6 ทฤษฎีตลาดสินค้าเสมือน (Product Differentiation Theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายถึงการสร้างความแตกต่างให้กับสินค้าของผู้ผลิตเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ โดยการสร้างความแตกต่างสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ 1) ความแตกต่างในสินค้า คือ ผู้ผลิตสามารถสร้างฟีเจอร์หรือแบรนด์ที่แตกต่างจากสินค้าคู่แข่ง ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะเลือกซื้อสินค้าจากผู้ผลิตนั้น (Chamberlin, 1933) 2) การตั้งราคา คือ เมื่อสินค้ามีความแตกต่าง ผู้ผลิตสามารถตั้งราคาในระดับที่สูงขึ้นได้ เนื่องจากผู้บริโภคยินดีจ่ายเพื่อสินค้าที่มีคุณค่าหรือคุณภาพที่ดีกว่า (Lancaster, 1990) และ 3) การตอบสนองต่อความต้องการของตลาด คือ ผู้ผลิตสามารถปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ตามความต้องการและแนวโน้มของตลาดได้ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Hotelling, 1929)

3.7 ทฤษฎีการปกป้องตลาด (Protectionism Theory)

ทฤษฎีการปกป้องตลาดเน้นการสนับสนุนมาตรการกีดกันทางการค้าเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ ส่งเสริมการจ้างงาน มาตรการปกป้องสามารถช่วยรักษาโอกาสการจ้างงานในอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น เมื่อมีการปกป้องอุตสาหกรรมสิ่งทอจากการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ (Stiglitz, 2002) การพัฒนาอุตสาหกรรมสนับสนุนให้มีการลงทุนในอุตสาหกรรมภายในประเทศเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ (Rodrik, 1997) และ ลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาต่างประเทศ: การปกป้องตลาดช่วยลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาสินค้านำเข้าซึ่งอาจทำให้เศรษฐกิจมีความไม่มั่นคง (Irwin, 2002)

3.8 แนวคิดทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) นั้น เป็นการนำกลยุทธ์วิธีการแนวปฏิบัติหรือทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการ การส่งต่อ วัตถุดิบ สินค้า หรือบริการจากหน่วยหนึ่งในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ไปยังอีกหน่วยหนึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีต้นทุนรวมในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ต่ำที่สุด และได้รับวัตถุดิบ สินค้า หรือการบริการตามเวลาที่ต้องการพร้อมกันนั้นยังมีการสร้างความร่วมมือกัน ในการแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะด้วยวิธีการใดก็ตามเพื่อให้ทราบถึงความต้องการอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการส่งต่อของวัตถุดิบ สินค้า หรือการบริการนำไปสู่การได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย (ธนิต โสรัตน์, 2550)

3.9 แนวคิดทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain)

ห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) เป็นแนวคิดหนึ่งของ Porter (1985) ที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบอนุกรมของกิจกรรมต่างๆ ในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ที่เพิ่มคุณค่าให้กับตัวสินค้าผลิตภัณฑ์ (Products) บริการ (Service) ที่ต้องการขายโดยการเพิ่มคุณค่าจากกิจกรรมการแปรรูปวัตถุดิบเพื่อป้อนเข้าสู่ขั้นตอนการผลิต และขายในราคาที่สูงกว่าต้นทุนของวัตถุดิบ

3.10 แนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory)

Gusztav (2005) ใช้แนวคิดของการบูรณาการเพื่อเสนอทางออกของระบบบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า การบูรณาการสามารถกระทำได้ทั้งการบูรณาการโดยการนำสิ่งที่มีอยู่จริงมาบูรณาการหรือการบูรณาการทางความคิด โดยขั้นตอนของการบูรณาการของ Gusztav ได้เสนอแนวคิดประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การถอดกรอบ เพื่อที่จะให้หลุดจากกับดักทางความคิด วัฒนธรรม ความรู้ หรือประสบการณ์

ขั้นตอนที่ 2 การขยายกรอบ โดยอาศัยฐานแนวคิดในเรื่ององค์รวม สหวิทยาการความคิด โดยวิธีอุปนัย การมองประสานชีวิตตรงข้าม หรือ มองแบบทุกฝ่ายชนะ

ขั้นตอนที่ 3 การคุมกรอบ ซึ่งเป็นขั้นกลับมาบูรณาการอีกครั้ง

4.ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยตรงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งหมด 12 ราย และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ บทความทางวิชาการ กฎหมายต่างๆ หนังสือสั่งการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมและการพัฒนาการส่งออกทุเรียนของภาครัฐ มาตรฐานการส่งออกทุเรียนในประเทศไทย และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้โดยตรง จำนวนรวมทั้งสิ้น 12 ราย ได้แก่ 1) ผู้ประกอบการค้าส่งทุเรียน (ล้ง) ซึ่งเป็นผู้รับซื้อและช่องทางการจำหน่ายผลผลิตทุเรียน และมีโรงคัดบรรจุทุเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ในภาคเหนือ จำนวน 2 ราย ภาคตะวันออก จำนวน 2 ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 2 ราย และภาคใต้ จำนวน 2 ราย ซึ่งได้รับการรับรอง GMP จากกรมวิชาการเกษตร และ 2) หน่วยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการเกษตร ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกันโยบายการเกษตร (ทุเรียน) ได้แก่ 1) ผู้แทนสมาคมทุเรียนไทย จำนวน 1 ราย 2) ผู้แทนสมาคมผู้ผลิตทุเรียนไทย จำนวน 1 ราย 3) ผู้แทนสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จำนวน 1 ราย 4) ผู้แทนสำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 ราย

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะการสัมภาษณ์ที่อยู่ระหว่างการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับการสัมภาษณ์แบบไร้โครงสร้าง ซึ่งความยืดหยุ่นของข้อประเด็นคำถามเพื่อการเก็บข้อมูล

4.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการตีความ และวิเคราะห์ข้อเท็จจริงให้เกิดความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกันของข้อมูลที่เก็บรวบรวมที่แตกต่างกัน

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อนำเสนอในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analytics) โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรมในการส่งออกทุเรียนของไทย

5.ผลการวิจัย

5.1 สถานการณ์การส่งออกทุเรียนของประเทศไทยที่ผ่านมา

โดยภาพรวมของสถานการณ์การส่งออกทุเรียนของทุเรียนในประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมาทั้งความสำเร็จและมีปัญหาที่ต้องเผชิญ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีทั้งด้านคุณภาพของผลผลิต ด้านการแข่งขันในตลาดโลก และปัญหาจากมาตรฐานการตรวจสอบที่เข้มงวดในตลาดส่งออก หลักอย่างประเทศจีน

ในช่วงปีที่ผ่านมา การส่งออกยังคงมีอัตราการเติบโตไปได้ด้วยดี จากความต้องการทุเรียนที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก แต่การเข้ามาของผู้ประกอบการชาวจีนที่เข้ามาซื้อสินค้าทำให้เกิดปัญหาการตัดราคาตัวเอง รวมถึงคุณภาพสินค้าที่ไม่คงที่ ซึ่งทำให้ราคาทุเรียนเริ่มลดลง ประกอบกับการที่ผู้ประกอบการจีนบางรายมีส่วนในการควบคุมระบบการซื้อขายทุเรียน จึงทำให้เกิดความเสี่ยงหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อตลาดและระบบการส่งออกทุเรียนของไทย ถ้าไม่มีการควบคุมมาตรฐานที่ชัดเจน โดยเฉพาะการควบคุมคุณภาพมาตรฐาน GAP และ GMP เพื่อป้องกันไม่ให้ทุเรียนไทยถูกตรวจพบศัตรูพืชและสารเคมีตกค้าง แม้ภาครัฐจะพยายามแก้ไขปัญหานี้แล้ว แต่ยังคงต้องปรับปรุงมาตรการในการตรวจสอบคุณภาพ เพื่อแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดจีน จึงทำให้การรักษาคุณภาพของทุเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

5.2 ปัญหาการค้าที่สร้างความไม่เป็นธรรมต่อการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

โดยสถานการณ์ปัญหาการค้าส่งออกของทุเรียนไทยสามารถแบ่งออกเป็น ประเด็นหลักได้ดังนี้

1) ปัญหาศัตรูพืชที่ส่งผลต่อคุณภาพของทุเรียน เป็นหนึ่งในปัญหาหลักที่กระทบต่อการส่งออกทุเรียนไทย คือ การแพร่ระบาดของศัตรูพืช โดยเฉพาะหนอนใต้ (หนอนเจาะเมล็ดทุเรียน) ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในภายหลังจากที่ได้เริ่มทำการส่งออกไปแล้ว แม้ว่าช่วงแรกของการส่งออกจะไม่ได้พบปัญหานี้ แต่เมื่อเวลาผ่านไป หนอนใต้เริ่มมีจำนวนมากขึ้นและแพร่ระบาดจนกระทบต่อคุณภาพผลผลิต เมื่อทุเรียนที่ถูกส่งออกไม่ผ่านมาตรฐานและถูกยึด เนื่องจากไม่ผ่านมาตรฐานด้านสุขอนามัยทั้งในด้านศัตรูพืชและสารเคมีตกค้างในผลผลิต ผู้ส่งออกจะต้องแบกรับความสูญเสียทางการเงิน เนื่องจากไม่สามารถขายสินค้าได้

ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ การที่ทุเรียนไทยถูกปฏิเสธในตลาดต่างประเทศบ่อยครั้ง จะทำให้ความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิตลดลง

2) ปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการผลิต โดยทุเรียนไทยต้องรักษามาตรฐาน Good Agricultural Practices: GAP) และ Good Manufacturing Practices: GMP) ซึ่งมีความจำเป็นในตลาดจีนที่เป็นตลาดหลักของการส่งออกทุเรียนไทย เนื่องจากจีนเป็นประเทศที่เข้มงวดมากเรื่องมาตรฐานเหล่านี้ เนื่องจากตรวจพบศัตรูพืช รวมถึงปริมาณสารเคมีที่เกินมาตรฐาน

3) ปัญหาด้านสภาพอากาศและสภาพแวดล้อมในปีที่ผ่านมา เช่น อากาศแปรปรวนภัยธรรมชาติ ภาวะฝนแล้งหรือฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล ส่งผลให้ผลผลิตทุเรียนลดลง เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว ส่งผลให้คุณภาพทุเรียนนั้นไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ผลผลิตน้อยลง ก็ทำให้สินค้าส่งออกน้อยลงตามไปด้วย และทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในตลาดต่างประเทศได้เต็มที่ ผู้ประกอบการส่งออกบางรายประสบปัญหาขาดทุน เนื่องจากรับซื้อผลผลิตในราคาสูง แต่กลับขายได้ในราคาที่ต่ำกว่า

4) ปัญหาด้านการเข้ามาของคู่แข่งและการสวมสิทธิ์ เนื่องด้วยการแข่งขันในตลาดโลกเพิ่มขึ้น ประเทศไทยซึ่งเคยเป็นผู้นำในการส่งออกทุเรียนสู่จีนต้องเผชิญกับการเข้ามาของคู่แข่งใหม่จากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้รับอนุญาตให้นำเข้าทุเรียนสดไปยังจีนได้เช่นเดียวกับไทย ทำให้การผูกขาดตลาดทุเรียนในจีนที่เคยมีของไทยสูญหายไป

5) ปัญหาด้านการบริหารจัดการการส่งออกทุเรียนของไทยยังคงต้องการ การปรับปรุง เนื่องจากในปัจจุบันมีการแย่งชิงผลผลิตกันระหว่างผู้ประกอบการคนไทยและผู้ประกอบการจีนที่เข้ามาลงทุนในธุรกิจทุเรียนไทย ซึ่งส่งผลให้เกิดการดึงราคาผลผลิตในสวนขึ้น และบางครั้งมีการตัดราคากันในตลาดปลายทาง

การส่งออกทุเรียนของไทยเผชิญกับหลายปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งสร้างความไม่เป็นธรรมต่อการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะการที่กลุ่มทุนจีนเข้ามามีบทบาทสำคัญในตลาด ทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการไทยต้องประสบกับความท้าทายในการแข่งขัน ปัญหานี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากเรื่องราคาหรือคุณภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงระบบกฎระเบียบ กฎหมาย และกลไกทางการค้าที่ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ประกอบการทุเรียนไทย โดยมีรายละเอียดประเด็นหลักที่สำคัญ ดังนี้

1) การควบคุมและเหมาผลผลิตของกลุ่มทุนจีน การที่ผู้ประกอบการจีนเข้ามาเหมาทุเรียนจากสวนไทยในปริมาณมาก โดยจะใช้วิธีเหมาทุเรียนในราคาที่สูงกว่าตลาดทั่วไปเพื่อกักเก็บผลผลิตไว้ โดยวิธีนี้ทำให้คู่แข่งไทยไม่สามารถสู้ราคาได้ และเกิดการกีดกันทางการแข่งขันอย่างไม่เป็นธรรม

2) การคัดเกรดและการควบคุมราคา

2.1) การคัดเกรดทุเรียน นั้นส่งผลกระทบต่อราคาที่ได้รับ ผู้ประกอบการจีนจะเน้นการซื้อทุเรียนเกรด C ซึ่งมีราคาถูกกว่าเกรด AB มาก การที่เกษตรกรต้องขายทุเรียนเกรดต่ำในราคาที่ต่ำเช่นนี้ ทำให้ไม่สามารถได้รับกำไรที่คุ้มค่ากับการลงทุนปลูกและดูแลผลผลิต

2.2) การควบคุมราคา โดยกลุ่มทุนจีนก็เป็นอีกหนึ่งปัญหา จะกตราคาทุเรียนที่เกษตรกรไทยต้องขาย ซึ่งทำให้เกษตรกรถูกบีบบังคับให้ขายในราคาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน และยังไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากกลุ่มทุนจีนเหล่านี้ โดยปัญหานี้ยังส่งผลให้ผู้ประกอบการไทยประสบกับการขาดทุนจากการที่ไม่สามารถควบคุมตลาดได้อย่างเป็นอิสระ

3) ระบบกฎระเบียบที่ซับซ้อน กฎระเบียบและพิธีสารการส่งออกที่ซับซ้อนและเข้มงวดด้วยประเทศจีนมีการกำหนดมาตรการในการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยของผลไม้ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศอย่างเข้มงวด ซึ่งรวมถึงการห้ามไม่ให้มีศัตรูพืช เช่น เพลี้ยแป้ง หนอนเจาะเมล็ด ติดไปในทุเรียนที่ส่งออก แม้ว่าในความเป็นจริงจำนวนศัตรูพืชที่พบในทุเรียนไทยจะมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับปริมาณทุเรียนที่ส่งออกทั้งหมด แต่การที่กฎระเบียบนี้ถูกบังคับใช้อย่างเข้มงวด ทำให้ทุเรียนหลายตู้คอนเทนเนอร์ถูกยึดหรือตีกลับมา ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการไทยเสียโอกาสในการส่งออกและเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการอย่างมาก

4) การถูกสวมสิทธิ์ทุเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม ลาว มาขายรวมกับทุเรียนไทย การที่ผู้ประกอบการจีนสวมสิทธิ์นำทุเรียนจากประเทศอื่นเข้ามาขายในตลาดต่างประเทศโดยอ้างว่าสินค้าทั้งหมดเป็นทุเรียนไทย ทำให้ทุเรียนไทยเสียชื่อเสียงในด้านคุณภาพ เพราะทุเรียนจากบางประเทศอาจไม่ได้มาตรฐานเดียวกันกับทุเรียนของไทย

5) การแทรกแซงจากกลุ่มทุนสีเทา กลุ่มทุนเหล่านี้เป็นกลุ่มธุรกิจที่ดำเนินการด้วยวิธีการที่ไม่โปร่งใสหรืออาจเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและธุรกรรมที่ผิดกฎหมาย การที่กลุ่มทุนจีนเข้ามามีบทบาทในตลาดทุเรียนไทยนั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการค้าโดยรวมและส่งผลกระทบโดยตรงต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อยในไทยที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การที่กลุ่มทุนเหล่านี้สามารถยอมรับการขาดทุนในระดับที่สูงได้โดยไม่กระทบต่อการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากกลุ่มทุนสีเทามักจะสามารถกตราคาหรือซื้อทุเรียนในปริมาณที่มากกว่าผู้ประกอบการรายอื่น ทำให้กลุ่มทุนท้องถิ่นหรือเกษตรกรรายย่อยไม่สามารถแข่งขันได้อย่างเป็นธรรม

5.3 มาตรฐานที่ดีในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

มาตรการและนโยบายในการสนับสนุนการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งออกเป็นหลายด้าน ตั้งแต่การควบคุมคุณภาพของผลผลิต การพัฒนาตลาดใหม่ การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง และการช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ประกอบการ ทั้งนี้รัฐบาลและภาคเอกชนต่างมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมทุเรียน ซึ่งเป็นหนึ่งในผลไม้ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงของประเทศ โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญได้ ดังนี้

1) การควบคุมคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก ตั้งแต่กระบวนการเก็บเกี่ยวไปจนถึงการส่งออกทุเรียนให้ได้มาตรฐาน โดยภาครัฐมีบทบาทในการกำหนดเงื่อนไขและมาตรฐานที่ชัดเจนในการเก็บเกี่ยวทุเรียน โดยเฉพาะเรื่องความแก่ของผลทุเรียนที่ต้องมีแบ่งในปริมาณที่เหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาทุเรียนอ่อนที่ถูกส่งออกไปแล้วสร้างความเสียหายและลดความเชื่อมั่นในตลาดต่างประเทศ อย่างเช่น การ

กำหนดว่าทุเรียนที่ส่งออกจะต้องมีความแก่ไม่ต่ำกว่า 75% และต้องมีปริมาณแป้งไม่ต่ำกว่า 32% ตามมาตรฐานที่ภาครัฐกำหนด

2) การส่งเสริมตลาดและหาตลาดใหม่ ควรมีนโยบายหรือมาตรการเพื่อสนับสนุนการส่งออกทุเรียนอย่างเป็นรูปธรรม คือการพัฒนาตลาดส่งออกใหม่ ๆ นอกเหนือจากตลาดจีน ซึ่งเป็นตลาดหลักที่พึ่งพิงดั้งเดิมซึ่งผู้ประกอบการและภาครัฐควรร่วมมือกันในการแสวงหาตลาดใหม่ในภูมิภาคอื่น เช่น ยุโรปและอินเดีย เพื่อลดการพึ่งพาตลาดจีนเพียงอย่างเดียว

3) การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบการขนส่ง รัฐบาลควรมีการพัฒนาและขยายระบบขนส่งเพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการขนส่งทุเรียนไปยังตลาดต่างประเทศ เช่น การสนับสนุนการขนส่งทางรถไฟ ความเร็วสูง การพัฒนาเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อไปยังประเทศลาว เวียดนาม และจีน เพื่อให้การขนส่งมีประสิทธิภาพและลดเวลาการขนส่ง

4) การช่วยเหลือด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการ ควรมีมาตรการสนับสนุนด้านการเงิน โดยเฉพาะการช่วยเหลือในเรื่องการกู้ยืมเงินที่มีดอกเบี้ยต่ำ เนื่องจากการส่งออกทุเรียนมีต้นทุนสูง และผู้ประกอบการต้องมีเงินทุนสำรองในการจัดการธุรกิจก่อนจะได้รับเงินจากการขายทุเรียน การสนับสนุนด้านการเงินจะช่วยลดความเสี่ยงให้กับผู้ประกอบการ

5) การพัฒนาการส่งออกทุเรียนร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน ภาครัฐมักจะเข้ามามีบทบาทเมื่อเกิดปัญหาหรือเมื่อมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ระดับประเทศ อย่างไรก็ตาม เอกชนมีบทบาทสำคัญในเชิงปฏิบัติ เช่น การพัฒนาการผลิตและการส่งออกทุเรียน รัฐควรทำงานร่วมกับเอกชนในการสนับสนุน และการให้ความรู้แก่เกษตรกรทุเรียน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ยังขาดความเข้าใจเรื่องการส่งออก เช่น ภาควิชาและภาคอีสาน

5.4 มาตรการและนโยบายในการสนับสนุนการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

มาตรฐานที่ดีในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งต้องประกอบด้วย คุณภาพสินค้า การจัดการระบบการส่งออก และการควบคุมมาตรฐานคุณภาพของผลผลิตในประเทศตลอดกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยมาตรฐานที่ดีในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทยสามารถสรุปเป็นประเด็นหลักที่สำคัญเป็นรายด้านทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้

1) ราคาทุเรียน โดยทุเรียนไม่ได้ถูกจัดให้เป็นสินค้าควบคุมเช่นเดียวกับข้าวหรือยางพารา ทำให้ไม่สามารถควบคุมราคาได้โดยตรง สิ่งนี้ส่งผลให้ทุเรียนที่เข้าสู่ตลาดมีราคาผันผวน และในบางกรณีเกิดการแข่งขันไม่เป็นธรรมโดยเฉพาะในสถานการณ์ที่มีการนำทุเรียนอ่อนเข้าสู่ตลาด การกระทำได้กล่าวทำให้ราคาตลาดลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อคุณภาพของตลาดและสร้างปัญหาให้แก่เกษตรกรรายย่อยอื่นๆ ที่พยายามรักษาคุณภาพสินค้า

2) การขนส่งและระบบตรวจสอบ ยังคงประสบปัญหาด้านความล่าช้าและความไม่เพียงพอในกระบวนการตรวจสอบ เมื่อทุเรียนค้างอยู่ที่ด่านส่งออกเป็นเวลานาน ราคาของทุเรียนก็ถูกบีบให้ต่ำลง ซึ่ง

เป็นปัญหาที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของเกษตรกรและผู้ส่งออก อีกทั้ง การขาดประสบการณ์และความรู้ทางด้านการส่งออกของภาคเหนือ ยิ่งทำให้การขนส่งสินค้าเกิดปัญหา มากขึ้น รวมไปถึงการที่ภาครัฐยังไม่ได้มีบทบาทหรือสนับสนุนอย่างเพียงพอในเรื่องการจัดการระบบการขนส่ง

3) การควบคุมคุณภาพทุเรียนให้มีมาตรฐาน เนื่องจากคุณภาพของทุเรียนมีผลต่อชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่างประเทศ การตัดทุเรียนในเวลาที่เหมาะสมคือสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ทุเรียนต้องมีความแก่เพียงพอ การตรวจสอบคุณภาพเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย เช่น การดูทรงของทุเรียน การตรวจสอบเนื้อแป้งซึ่งควรอยู่ที่ประมาณ 32% และการตรวจเช็คจากตัวของทุเรียนโดยการเคาะเสียง ปัจจัยเหล่านี้ช่วยให้มั่นใจว่าทุเรียนที่ส่งออกนั้นมีคุณภาพสูงสุด การปรับใช้ปุ๋ยและยาตามสภาวะภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ส่งผลต่อคุณภาพของทุเรียน เนื่องจากสภาวะโลกและภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปอาจทำให้ต้องมีการปรับสูตรปุ๋ยและยาที่เหมาะสมเพื่อรักษาคุณภาพของทุเรียนในแต่ละพื้นที่

4) การตรวจสอบสารเคมีต้องห้ามและทุเรียนอ่อน ในบางครั้งมีการพบว่าทุเรียนที่ส่งออกมีสารเคมีตกค้างเกินกว่ามาตรฐานที่กำหนด ซึ่งสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของประเทศไทยในตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะในกรณีประเทศปลายทาง เช่น จีน ตรวจพบสารตกค้างในทุเรียน สิ่งนี้ทำให้สินค้าทุเรียนจากประเทศไทยถูกเหมารวมว่าไม่มีคุณภาพ เพื่อป้องกันปัญหานี้ การตรวจสอบคุณภาพทุเรียนก่อนส่งออกจึงจำเป็นต้องเข้มงวดมากขึ้น รวมถึงการกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานและการใช้สารต้องห้ามอย่างชัดเจน การตรวจสอบควรเริ่มตั้งแต่ต้นทางในระดับสวนล่าง

5) การมีมาตรฐานที่ชัดเจนและการควบคุมก่อนการตัดและส่งออกทุเรียนภายในประเทศ ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญ ได้มีการกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพก่อนการส่งออกอย่างชัดเจน โดยให้มีการตรวจสอบก่อนการตัดทุเรียนเพื่อให้แน่ใจว่าทุเรียนมีน้ำหนักเนื้อแห้งตามที่กำหนดไว้ตามแต่ละสายพันธุ์ มาตรการนี้ช่วยป้องกันไม่ให้ทุเรียนอ่อนที่ยังไม่ได้คุณภาพถูกตัดและนำเข้าสู่ตลาด นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบก่อนการปิดตู้คอนเทนเนอร์เพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอม เช่น แมลงและเชื้อรา ที่อาจติดมากับทุเรียน

6.อภิปรายผล

6.1 ปัญหาการค้าที่ไม่เป็นธรรมการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

6.1.1 การควบคุมและเหมาะสมผลผลิตของกลุ่มทุนจีน กลุ่มทุนจีนเข้ามาควบคุมตลาดทุเรียนไทยโดยการซื้อเหมาในราคาสูงในช่วงแรกเพื่อสร้างอิทธิพลและกำหนดราคาตลาด จากนั้นจึงปรับลดราคา ส่งผลให้เกษตรกรไทยต้องขายในราคาต่ำกว่าความเป็นจริง ทำให้เสียเปรียบในการแข่งขันและไม่สามารถควบคุมราคาขายของตนเองได้ พฤติกรรมนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการค้าแบบผูกขาด (Monopoly Trade

Theory) ซึ่งทฤษฎีการค้าแบบผูกขาดได้อธิบายถึงสถานการณ์ที่ผู้ค้าเพียงกลุ่มเดียวหรือไม่ก็กลุ่มมีอำนาจในการควบคุมตลาดอย่างเบ็ดเสร็จ ทำให้กลุ่มทุนจีนสามารถกำหนดราคาและควบคุมกลไกตลาดได้ตามความต้องการ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงธรรม สรณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการค้าทุเรียน: กรณีศึกษาการค้าของพ่อค้าคนกลางในจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า พบว่าพ่อค้าคนกลางมีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคาทุเรียน โดยใช้กระบวนการเสนอราคาและควบคุมการเก็บเกี่ยวซึ่งทำให้ตลาดทุเรียนไทยเผชิญกับความไม่เป็นธรรมทางการค้าในระยะยาว

6.1.2 การคัดเกรดและควบคุมราคา กลุ่มทุนจีนมีบทบาทสำคัญในการคัดเกรดและควบคุมราคาทุเรียนไทย ส่งผลให้เกษตรกรต้องขายในราคาต่ำกว่าต้นทุนการผลิตและขาดอำนาจในการกำหนดราคาผลผลิตของตนเอง โดยกลุ่มทุนจีนมักเลือกซื้อทุเรียนเกรด C ซึ่งมีราคาถูกกว่าทุเรียนเกรด A หรือ B ทำให้ตลาดขาดความสมดุลและสร้างความเสียหายเปรียบแก่เกษตรกร การคัดเกรดที่เข้มงวดยังส่งผลให้ทุเรียนจำนวนมากถูกตัดออกจากตลาด ส่งผลต่อรายได้และเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งนี้ สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ (Imperfect Competition Trade Theory) ซึ่งอธิบายว่าในตลาดที่ถูกควบคุมโดยผู้ประกอบการรายใหญ่ กลุ่มทุนจีนสามารถกำหนดราคาและเงื่อนไขทางการค้าได้เอง ทำให้เกษตรกรต้องยอมรับเงื่อนไขที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจผลไม้ที่มีต่อทุเรียนไทย ผลการศึกษาพบว่า การผลิตทุเรียนคุณภาพและตัดในช่วงอายุเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมจะช่วยรักษาตลาดและสร้างความเชื่อมั่นในตลาดจีนได้ในระยะยาว

6.1.3 ระบบกฎระเบียบที่ซับซ้อน ในการส่งออกทุเรียนไทยไปยังจีน โดยเฉพาะมาตรการตรวจสอบคุณภาพและความปลอดภัยที่เข้มงวด ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการรายย่อย ทั้งในแง่ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นและอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดจีน ระบบการตรวจสอบศัตวพืชที่เข้มงวดอาจถูกมองว่าเป็นการกีดกันทางการค้าแบบแอบแฝง (Hidden Trade Barriers) ที่จีนใช้เพื่อควบคุมตลาดและรักษาผลประโยชน์ของผู้ประกอบการในประเทศสอดคล้องกับ ทฤษฎีการกีดกันทางการค้า (Trade Barriers Theory) และทฤษฎีการปกป้องตลาด (Protectionism Theory) ซึ่งอธิบายว่าประเทศปลายทางสามารถกำหนดมาตรการที่เข้มงวดเกินความจำเป็นเพื่อจำกัดการแข่งขันจากต่างประเทศ แม้ว่าผู้ประกอบการจีนสามารถควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของทุเรียนได้โดยง่าย แต่เกษตรกรไทยกลับต้องเผชิญกับกฎระเบียบที่ซับซ้อนและต้นทุนที่สูงขึ้นในการผ่านมาตรฐานส่งออก ทำให้เกิดความเสียหายเปรียบในการแข่งขันในตลาดทุเรียน

6.1.4 การถูกสวมสิทธิ์ทุเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนามและลาว ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่ออุตสาหกรรมทุเรียนไทย โดยเฉพาะในตลาดจีนที่เป็นตลาดหลัก การนำทุเรียนที่คุณภาพต่ำจากประเทศเหล่านี้มาขายภายใต้ชื่อทุเรียนไทย ทำให้ทุเรียนไทยสูญเสียความน่าเชื่อถือในคุณภาพ ส่งผลให้ราคา

ลดลงและเกษตรกรไทยที่ผลิตทุเรียนคุณภาพสูงต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม สอดคล้องกับทฤษฎีตลาดสินค้าเสมือน (Product Differentiation Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเมื่อสินค้ามีการสวมสิทธิ์และผสมปนเปกัน ผู้บริโภคไม่สามารถแยกแยะคุณภาพได้ชัดเจน ซึ่งส่งผลให้เกิดการลดทอนความแตกต่างระหว่างทุเรียนไทยกับทุเรียนจากเพื่อนบ้าน ส่งผลให้ราคาทุเรียนลดลงและเกษตรกรต้องแบกรับภาระจากต้นทุนที่สูงขึ้นโดยไม่สามารถขายในราคาที่คุ้มค่า

6.1.5 การแทรกแซงจากกลุ่มทุนสีเทา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและการดำเนินการทางการเงินที่ไม่โปร่งใส ส่งผลกระทบต่อการค้าทุเรียนในประเทศไทย โดยกลุ่มทุนเหล่านี้สามารถดราค่าทุเรียนได้อย่างไม่เป็นธรรม ทำให้เกษตรกรไทยไม่สามารถแข่งขันได้และสูญเสียรายได้ การผูกขาดในตลาดทุเรียนทำให้กลไกตลาดบิดเบือนและขาดความโปร่งใส ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุดารัตน์ ศรีจันทร์, ทรงคุณ จันทกร และกิตติกรณ์ บำรุงบุญ (2565) ที่พบว่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์สามารถช่วยพัฒนาเกษตรกรและส่งเสริมการส่งออก แต่ปัญหาการแทรกแซงจากกลุ่มทุนต่างประเทศกลับเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจนี้ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาหรือวิจัยเพิ่มเติมเพื่อหาทางแก้ไขอย่างเร่งด่วน ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของทุเรียนไทยในตลาดโลก โดยกลุ่มทุนสีเทามีอำนาจในการกำหนดราคาและสร้างการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

6.2 มาตรฐานในการปฏิบัติที่ดีของการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

6.2.1 ราคาทุเรียน เป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษามาตรฐานการส่งออกของประเทศไทย ในปัจจุบันทุเรียนไม่ได้ถูกจัดเป็นสินค้าควบคุมเช่นเดียวกับข้าวหรือยางพารา ซึ่งทำให้ไม่สามารถควบคุมราคาได้โดยตรง ราคาทุเรียนมีการผันผวนตามกลไกตลาด ซึ่งในบางครั้งอาจมีการนำทุเรียนอ่อนหรือทุเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานเข้าสู่ตลาด ส่งผลให้ราคาทุเรียนตกลงอย่างรวดเร็วและเกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม การส่งทุเรียนอ่อนเข้าสู่ตลาดไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อราคาทุเรียนเท่านั้น แต่ยังทำให้ภาพลักษณ์ของสินค้าทุเรียนไทยในตลาดต่างประเทศถูกทำลาย การปฏิบัติเช่นนี้ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากไม่มีการควบคุมคุณภาพอย่างเข้มงวดและขาดความโปร่งใสในการดำเนินงาน สิ่งนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคในต่างประเทศที่อาจไม่ได้รับสินค้าคุณภาพ แต่ยังส่งผลกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยที่พยายามรักษาคุณภาพสินค้าและสร้างความเชื่อถือในตลาดระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการกำกับดูแลอุตสาหกรรมทุเรียนและการทำการตลาดที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในเรื่องการควบคุมคุณภาพและราคาของทุเรียนเพื่อการส่งออก ซึ่งประกอบด้วย 1) ความโปร่งใส (Transparency) คือ การเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับคุณภาพของทุเรียน สถานะราคาที่ปัจจุบัน และมาตรการควบคุมสินค้าที่ได้มาตรฐาน เป็นเรื่องจำเป็นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ การมีระบบตรวจสอบคุณภาพที่ชัดเจน และการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมเกี่ยวกับกระบวนการผลิตจะช่วยลดการเกิดทุเรียนอ่อนเข้าสู่ตลาด 2) ความรับผิดชอบ (Accountability) คือ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนต้องรับผิดชอบในการควบคุมคุณภาพและราคาของทุเรียน การให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง การจัดทำมาตรการเพื่อควบคุมการผลิต การกำหนดมาตรฐานและการตรวจสอบคุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จะช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของทุเรียนไทยในตลาดโลก และ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรและผู้ผลิตเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดมาตรฐานการผลิตและการควบคุมคุณภาพ จะช่วยให้เกิดการปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างแท้จริง และทำให้เกษตรกรสามารถเข้าใจถึงความสำคัญของการรักษาคุณภาพและราคาในระยะยาว

6.2.2 การขนส่งและระบบตรวจสอบ ปัญหาการขนส่งและระบบตรวจสอบของทุเรียนไทย เกิดจากหลายปัจจัย ทั้งความล่าช้าในกระบวนการตรวจสอบที่ด่านศุลกากร ความไม่เพียงพอของตู้คอนเทนเนอร์ รวมถึงการขาดการจัดการระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของทุเรียนที่กำลังจะส่งออก เนื่องจากทุเรียนเป็นผลไม้ที่มีอายุการเก็บรักษาจำกัด การขนส่งที่ล่าช้าทำให้ทุเรียนมีความเสี่ยงที่จะเสื่อมคุณภาพก่อนถึงปลายทาง ส่งผลให้ราคาตลาดลดลงและผู้ส่งออกได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ ผู้ส่งออกหลายราย โดยเฉพาะในภาคเหนือของประเทศไทย ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการกับกระบวนการส่งออกอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้เกิดความสับสนและข้อผิดพลาดในการขนส่ง นอกจากนี้ การตรวจสอบคุณภาพทุเรียนที่ด่านศุลกากรมักมีความล่าช้า เนื่องจากต้องตรวจสอบสินค้าทุเรียนทุกκιโลกรัม นำไปสู่การกักเก็บสินค้าไว้ในด่านเป็นเวลานาน ทำให้ทุเรียนเสื่อมสภาพและไม่สามารถขายได้ในราคาที่สูง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการจัดการกระบวนการ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการขนส่งและระบบตรวจสอบทุเรียน โดยประกอบด้วยปัจจัยหลัก 5 ประการ ได้แก่ 1) ความโปร่งใส กระบวนการตรวจสอบและขนส่งทุเรียนควรมีการเปิดเผยข้อมูลทุกขั้นตอนอย่างโปร่งใส ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพทุเรียน การขนส่ง และการตรวจสอบที่ด่านศุลกากร ผู้ส่งออกควรสามารถติดตามสถานะของสินค้าของตนได้ตลอดเวลา ระบบการจัดการที่โปร่งใสจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการทุจริต และเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค 2) ความรับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและขนส่งทุเรียน ควรมีความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของตน หากเกิดความล่าช้าหรือปัญหาในการตรวจสอบ ควรมีการแจ้งเตือนและดำเนินการแก้ไขอย่างรวดเร็ว การรับผิดชอบในกระบวนการนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้ส่งออกและช่วยรักษาคุณภาพทุเรียน 3) การมีส่วนร่วม ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการระบบขนส่งและการตรวจสอบให้มีประสิทธิภาพ ภาครัฐควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการเข้าร่วมในการปรับปรุงระบบตรวจสอบและขนส่งทุเรียนอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมจะช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจปัญหาและหาวิธีแก้ไขที่ตรงจุดมากขึ้น 4) หลักประสิทธิภาพ กระบวนการตรวจสอบและขนส่งควรดำเนินการอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการตรวจสอบ เช่น การใช้ระบบสแกนสินค้าแบบอัตโนมัติจะช่วยลดเวลาการตรวจสอบลง ทำให้สินค้าทุเรียนสามารถส่งออกได้ทันเวลาที่กำหนด 5) หลักนิติธรรม กฎระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งและ

การตรวจสอบทุเรียนควรถูกบังคับใช้อย่างเข้มงวดและเสมอภาค ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด และควรมีบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับการละเมิดกฎระเบียบ เช่น การส่งทุเรียนที่ไม่มีคุณภาพหรือลักลอบส่งออกสินค้าโดยไม่ผ่านการตรวจสอบ การปรับปรุงระบบการขนส่งให้มีประสิทธิภาพยังช่วยให้ทุเรียนสามารถส่งออกได้รวดเร็วและคงความสดใหม่ไว้ตลอดการขนส่ง ส่งผลให้ราคาทุเรียนในตลาดต่างประเทศสูงขึ้น และช่วยให้ประเทศไทยสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดียิ่งขึ้น

6.2.3 การควบคุมคุณภาพทุเรียนให้มีมาตรฐาน เป็นหลักสำคัญในการรักษาชื่อเสียงและความเชื่อมั่นของทุเรียนไทยในสายตาผู้บริโภคต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย 1) ความโปร่งใส (Transparency) คือ การทำให้กระบวนการตรวจสอบสารเคมีและทุเรียนอ่อนเป็นไปอย่างโปร่งใสเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและประเทศผู้นำเข้า การมีระบบรายงานผลที่ชัดเจนและการเปิดเผยข้อมูลการตรวจสอบช่วยให้ทุกฝ่ายสามารถตรวจสอบและติดตามได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากพบปัญหาสารเคมีตกค้างหรือทุเรียนที่อ่อนเกินไป การที่กระบวนการโปร่งใสจะช่วยให้สามารถระบุปัญหาได้ทันทีและดำเนินการแก้ไขได้รวดเร็ว ช่วยลดความเสี่ยงที่ชื่อเสียงของทุเรียนไทยจะถูกกระทบ 2) ความรับผิดชอบ (Accountability) คือ ผู้ผลิตและผู้ส่งออกทุเรียนต้องมีความรับผิดชอบต่อคุณภาพสินค้าที่ส่งออก หากพบว่ามีการใช้สารเคมีต้องห้ามหรือการส่งออกทุเรียนที่ไม่แก่พอ ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบทั้งทางกฎหมายและทางการค้า ความรับผิดชอบนี้ช่วยรักษาชื่อเสียงและสร้างความเชื่อมั่นในตลาดต่างประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการคงอยู่ในตลาดการแข่งขัน 3) การมีส่วนร่วม (Participation) คือ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในกระบวนการตรวจสอบสารเคมีและทุเรียนอ่อนเป็นสิ่งสำคัญ เกษตรกร ผู้ประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐต้องร่วมมือกันเพื่อให้มั่นใจว่าการตรวจสอบเป็นไปอย่างครอบคลุมและเข้มงวด การร่วมมือของทุกฝ่ายทำให้มั่นใจได้ว่าคุณภาพของทุเรียนไทยจะได้รับการควบคุมอย่างต่อเนื่องและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที 4) การบังคับใช้กฎหมาย (Rule of Law) คือ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับการห้ามใช้สารเคมีต้องห้ามและการป้องกันการตัดทุเรียนอ่อนเป็นสิ่งจำเป็น หากไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจน จะทำให้ผู้ประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ส่งผลเสียต่อภาพรวมของสินค้าทุเรียนไทย การมีบทลงโทษและการตรวจสอบที่เข้มงวดตั้งแต่ต้นทางจะช่วยป้องกันปัญหาและยกระดับมาตรฐานของทุเรียนไทยในระยะยาว และ 5) การตอบสนองต่อข้อร้องเรียนและปัญหา (Responsiveness) คือ การตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจของธรรมาภิบาล ในกรณีที่ตรวจพบสารเคมีตกค้างหรือทุเรียนอ่อนในสินค้าส่งออก การตอบสนองต่อปัญหาอย่างทันท่วงทีจะช่วยลดความเสียหายต่อชื่อเสียงของทุเรียนไทย การมีกระบวนการตรวจสอบที่ชัดเจนและมาตรฐานการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวดทำให้การตอบสนองต่อปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2.5 การมีมาตรฐานที่ชัดเจนและการควบคุมก่อนการตัดและส่งออกทุเรียน

ภายในประเทศ โดยจังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตทุเรียนที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งการผลิตทุเรียนจากจังหวัดนี้มีบทบาทอย่างมากในการส่งออกทุเรียนไปยังตลาดต่างประเทศ เพื่อให้มั่นใจว่าทุเรียนที่ส่งออกมีคุณภาพสูงและสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก ทางกรมได้มีการกำหนดมาตรการควบคุมคุณภาพที่เข้มงวด ซึ่งมาตรการเหล่านี้ถูกออกแบบมาเพื่อรักษามาตรฐานและเพิ่มความเชื่อมั่นในหมู่ผู้บริโภคในต่างประเทศ มาตรการควบคุมคุณภาพทุเรียนเริ่มตั้งแต่การตรวจสอบคุณภาพก่อนการตัดทุเรียน โดยกำหนดให้ต้องมีการวัดน้ำหนักเนื้อแห้งตามสายพันธุ์ของทุเรียน การกำหนดมาตรฐานนี้มีความสำคัญมากในการป้องกันไม่ให้เกิดการตัดทุเรียนอ่อนหรือทุเรียนที่ยังไม่สุกพอออกไปจำหน่ายในตลาดต่างประเทศ ซึ่งหากทุเรียนที่ยังไม่ได้มาตรฐานถูกส่งออก อาจทำให้เกิดปัญหาในด้านคุณภาพและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค การมีมาตรฐานนี้จึงช่วยป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และช่วยรักษาภาพลักษณ์ที่ดีของทุเรียนไทย นอกจากการตรวจสอบก่อนการตัดทุเรียนแล้ว ยังมีการตรวจสอบสิ่งแปลกปลอม เช่น แมลง เชื้อรา หรือสิ่งสกปรกต่าง ๆ ที่อาจติดมากับทุเรียน การตรวจสอบนี้จะดำเนินการก่อนการปิดตู้คอนเทนเนอร์เพื่อป้องกันไม่ให้สิ่งแปลกปลอมเหล่านี้ปนเปื้อนกับผลผลิตทุเรียนที่ส่งออก ซึ่งการตรวจสอบสิ่งแปลกปลอมเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการรักษามาตรฐานความปลอดภัยของอาหารและผลิตภัณฑ์ทุเรียนไทย เพื่อให้ทุเรียนที่ส่งออกปลอดภัยและมีคุณภาพตรงตามความคาดหวังของตลาดต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ ศรีจันทร์, ทรงคุณ จันทจร และ กิตติกรณ์ บำรุงบุญ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาทุเรียนจันทบุรี : เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการส่งออก ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนผ่านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นแหล่งรายได้ เป็นฐานขององค์ความรู้จากการเรียนรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สั่งสมมาผสมผสานกับวัฒนธรรมแล้วนำมาผลิตเป็นสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมด้านการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มความต้องการทุเรียนของตลาด และการเพิ่มผลผลิตทุเรียนที่ได้มาตรฐานกระบวนการจัดการคุณภาพเกษตรกรที่ดี (GAP) มาตรฐานการประเมินความเสี่ยงเรื่องแมลงศัตรูพืช ปริมาณสารเคมีตกค้างและมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP)

6.3 นโยบายการค้าที่เป็นธรรมของภาคการเกษตรด้านการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

6.3.1 การควบคุมคุณภาพทุเรียนเพื่อการส่งออก การควบคุมคุณภาพทุเรียนที่เข้มงวด

ตั้งแต่กระบวนการเก็บเกี่ยวจนถึงการส่งออก เป็นมาตรการที่สำคัญในการรักษามาตรฐานและชื่อเสียงของทุเรียนไทยในตลาดโลก โดยภาครัฐมีบทบาทหลักในการกำหนดมาตรฐานและเงื่อนไขที่ชัดเจนสำหรับการเก็บเกี่ยวทุเรียน โดยเน้นเรื่องความแก่ของผลทุเรียนและปริมาณแป้งในเนื้อทุเรียนเป็นหลัก เนื่องจากทุเรียนที่อ่อนเกินไปมักจะไม่น่าถูกใจผู้บริโภค และทำให้ทุเรียนไทยสูญเสียความน่าเชื่อถือในตลาดต่างประเทศ โดยมาตรการที่กำหนด เช่น การที่ทุเรียนต้องมีความแก่ไม่ต่ำกว่า 75% และปริมาณแป้งไม่ต่ำกว่า 32% เป็น

มาตรฐานที่ภาครัฐออกมาเพื่อให้แน่ใจว่าทุเรียนที่ส่งออกนั้นมีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการบริโภค ซึ่งถือเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและผู้ค้าในต่างประเทศ รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบคุณภาพที่เข้มงวดก่อนการส่งออก เจ้าหน้าที่จะตรวจสอบทุเรียนก่อนการปิดตู้ส่งออกเพื่อป้องกันการรวมทุเรียนที่มีคุณภาพต่ำเข้ากับทุเรียนที่มีคุณภาพสูง นี่เป็นการป้องกันไม่ให้ผู้ส่งออกทุเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานส่งออกทุเรียนอ่อน ซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงของทุเรียนไทยในตลาดต่างประเทศ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ต้องได้รับการบังคับใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยหากพบว่าผู้ส่งออกไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน ควรมีบทลงโทษที่ชัดเจนและเด็ดขาดเพื่อรักษาคุณภาพและมาตรฐานการส่งออกของทุเรียนไทย

นโยบายการค้าที่เป็นธรรมในภาคการเกษตร โดยเฉพาะด้านการส่งออกทุเรียน จำเป็นต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของกระบวนการผลิตและความเป็นธรรมในห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า เพื่อให้มั่นใจว่าผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดตั้งแต่เกษตรกรไปจนถึงผู้ส่งออกจะได้รับการดูแลอย่างเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Theory) และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Theory) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรและการกระจายมูลค่าในระบบการผลิตและส่งออกของทุเรียน การจัดการห่วงโซ่อุปทานหมายถึงการจัดการกระบวนการทั้งหมดตั้งแต่การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การจัดการผลผลิต และการส่งออก ในขณะที่ห่วงโซ่คุณค่า คือ การเพิ่มมูลค่าให้กับทุเรียนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการผลิต ตัวอย่างเช่น การควบคุมคุณภาพของทุเรียนเป็นหนึ่งในขั้นตอนสำคัญในห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การเลือกปลูกต้นทุเรียน การเก็บเกี่ยวทุเรียนที่มีความสุกเหมาะสม และการตรวจสอบคุณภาพก่อนการส่งออก โดยในมุมมองของห่วงโซ่คุณค่า นโยบายการค้าที่เป็นธรรม หมายถึง การจัดสรรมูลค่าในทุกขั้นตอนของการผลิตทุเรียนอย่างเป็นธรรม ตั้งแต่เกษตรกรที่ผลิตทุเรียน ผู้แปรรูปทุเรียน และผู้ส่งออกทุเรียน ต้องได้รับการแบ่งปันมูลค่าอย่างเท่าเทียม การสร้างความเป็นธรรมในห่วงโซ่คุณค่าช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการในการรักษาคุณภาพผลผลิต และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการแบ่งปันมูลค่าอย่างไม่เป็นธรรม

6.3.2 การส่งเสริมตลาดและตลาดใหม่ การพึ่งพิงตลาดเดียวมากเกินไปอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อภาคการส่งออก โดยเฉพาะหากมีการเปลี่ยนแปลงด้านกฎระเบียบหรือมาตรการการนำเข้าจากจีน ดังนั้น การพัฒนาตลาดส่งออกใหม่จึงเป็นนโยบายสำคัญที่จะช่วยลดความเสี่ยงและสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมทุเรียนไทย การกระจายความเสี่ยงผ่านการแสวงหาตลาดใหม่ในภูมิภาคอื่น เช่น ยุโรปและอินเดีย เป็นวิธีหนึ่งที่จะลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในตลาดจีน การพัฒนาตลาดใหม่เหล่านี้จะช่วยเพิ่มโอกาสในการขายและลดการพึ่งพิงตลาดเดิมที่อาจมีมาตรการเข้มงวดมากขึ้น ทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ส่งออกไทยสามารถสร้างเครือข่ายธุรกิจใหม่และเพิ่มรายได้จากตลาดที่มีศักยภาพในการเติบโตสูง นอกจากตลาดใหม่แล้ว การแข่งขันในตลาดจีนยังคงเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการไทยต้องเผชิญ ในปัจจุบัน “ล้งจีน” หรือโรงคัดบรรจุจากจีนเข้ามามีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมทุเรียนของไทย โดยล้งจีนมักมีทุนหนาและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องพัฒนาความสามารถในการแข่งขันเพื่อไม่ให้สูญเสียส่วนแบ่งในตลาดนี้ การจับคู่ธุรกิจและสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางธุรกิจไทย-จีนจะช่วยเพิ่ม

ความสามารถในการแข่งขัน และรักษาลาดจีนให้เป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคงสำหรับทุเรียนไทย การขยายตลาดส่งออกทุเรียนไปยังภูมิภาคอื่นจึงเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมทุเรียนไทย ทั้งในด้านการลดความเสี่ยงจากการพึ่งพิงตลาดเดิมและการสร้างโอกาสใหม่ในตลาดที่มีศักยภาพ นโยบายดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน แต่ยังเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมทุเรียนไทยในระยะยาว

การส่งออกทุเรียนของประเทศไทยเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดจีนที่ถือเป็นตลาดหลักที่ประเทศไทยพึ่งพิงมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม การพึ่งพิงตลาดเดียวอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงจากความผันผวนของนโยบายการค้าในอนาคต ดังนั้น นโยบายการค้าที่เป็นธรรม ในภาคการเกษตรไทย โดยเฉพาะการส่งออกทุเรียน จึงจำเป็นต้องสร้างความยั่งยืนให้แก่กระบวนการผลิตและการส่งออก ซึ่งรวมถึงการพัฒนาตลาดใหม่และการรักษามาตรฐานและคุณภาพทุเรียนให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล การสร้างนโยบายการค้าที่เป็นธรรมในภาคการเกษตรต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน นโยบายที่ครอบคลุมจะต้องมุ่งเน้นที่การจัดการทรัพยากร การกระจายผลประโยชน์ และการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่คุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Theory) คือ กระบวนการส่งออกทุเรียนเกี่ยวข้องกับหลายขั้นตอน ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป การจัดเก็บ ไปจนถึงการขนส่งและการกระจายสินค้าในตลาดต่างประเทศ การจัดการที่ดีในห่วงโซ่อุปทานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทั้งหมด

6.3.3 การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบการขนส่ง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและเอกชนยังช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งทุเรียนสดจากแหล่งผลิตไปยังจุดหมายปลายทาง โดยเฉพาะการจัดการตู้คอนเทนเนอร์ ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน การสร้างความร่วมมือในการจัดการตู้คอนเทนเนอร์อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดการพึ่งพาต่างประเทศ เช่น จีน ที่ปัจจุบันยังคงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการขนส่งของไทย การควบคุมต้นทุนด้านนี้จะช่วยให้ผู้ส่งออกสามารถควบคุมการขนส่งได้อย่างเป็นอิสระมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory) ที่อธิบายถึงความสำคัญของการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และเกษตรกร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการส่งออก การพัฒนาระบบการขนส่งด้วยการบูรณาการ ไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่ง แต่ยังช่วยลดต้นทุนและส่งเสริมการขนส่งที่รวดเร็วและมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทั้งระบบการจัดการการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย และสอดคล้องกับทฤษฎีห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Theory) ซึ่งอธิบายว่า โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ห่วงโซ่อุปทานมีประสิทธิภาพ การพัฒนาประสิทธิภาพและความเร็วสูงและเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศ ช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายสินค้า ลดความเสี่ยงในการเกิดความเสียหาย และเพิ่มความเร็วในการส่งออก การจัดการที่ดีในทุกขั้นตอนตั้งแต่การผลิต การขนส่ง ไปจนถึง

การจัดการตู้คอนเทนเนอร์ จะช่วยลดต้นทุนการขนส่งและรักษาคุณภาพของทุเรียนได้ดีขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain Theory) ที่ได้มุ่งเน้นที่การสร้างมูลค่าในแต่ละขั้นตอน การขนส่งทุเรียนที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพจะช่วยรักษาคุณภาพของผลผลิต และเพิ่มมูลค่าของทุเรียนในตลาดต่างประเทศ การบริหารจัดการตู้คอนเทนเนอร์อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดการพึ่งพาต่างชาติ และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของทุเรียนไทยในตลาดโลก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจผลไม้ที่มีต่อทุเรียนไทย ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการอำนวยความสะดวกทางการค้าต่างๆ ทั้งด้านแรงงาน กฎระเบียบมาตรฐานการส่งออก และการขนส่งของภาครัฐ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อเกษตรกรและการส่งออกทุเรียนไทยในอนาคต

6.3.4 การช่วยเหลือด้านการเงินสำหรับผู้ประกอบการ การสนับสนุนด้านการเงินเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับผู้ประกอบการทุเรียนที่ต้องเผชิญกับต้นทุนสูงในกระบวนการส่งออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนที่จะได้รับเงินจากการขายสินค้าจากต่างประเทศ เช่น จีน ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องมีเงินทุนสำรองเพื่อลงทุนในกิจกรรมต่าง ๆ ของธุรกิจ ทั้งในเรื่องการจัดหาวัตถุดิบ ค่าแรงงาน และการขนส่ง โดยมาตรการสนับสนุนด้านการเงินที่สำคัญ เช่น การปล่อยสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เป็นการให้สินเชื่อที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำจะช่วยลดภาระด้านการเงินและต้นทุนในการกู้ยืมสำหรับผู้ประกอบการ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับดอกเบี้ยที่สูงเกินไป สิ่งนี้เป็นการช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินให้กับผู้ประกอบการที่ต้องใช้เงินทุนในการจัดการธุรกิจระหว่างการรอรับเงินจากต่างประเทศ การจัดตั้งกองทุนสนับสนุนการส่งออกทุเรียน โดยรัฐบาลควรพิจารณาจัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อสนับสนุนการส่งออกทุเรียน เงินทุนจากกองทุนนี้สามารถนำมาใช้ในการวิจัยและพัฒนาการผลิตทุเรียนให้มีคุณภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะในด้านการปรับปรุงวิธีการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น การวิจัยเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยและยาที่เหมาะสมกับสภาพอากาศในช่วงที่เกิดความผันผวนทางภูมิอากาศ ซึ่งการสนับสนุนเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดภาระด้านการเงิน แต่ยังช่วยพัฒนาคุณภาพผลผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของทุเรียนไทยในตลาดโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory) ที่ได้อธิบายถึง การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และผู้ประกอบการ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ในกรณีนี้ การสนับสนุนด้านการเงินควรเป็นความร่วมมือที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ธนาคาร เอกชน และกลุ่มผู้ประกอบการ

6.3.5 การพัฒนาการส่งออกทุเรียนร่วมกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน บทบาทของภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาและสนับสนุนการส่งออกทุเรียนมีความสำคัญเป็นอย่างมากในหลายด้าน ทั้งในเชิงนโยบายและปฏิบัติ การส่งออกทุเรียนเป็นธุรกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศไทย ภาครัฐมักจะเข้ามามีบทบาทเมื่อมีปัญหาหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ของประเทศในด้านการส่งออก โดยเฉพาะเมื่อการส่งออกทุเรียนได้รับความสนใจจากตลาดโลกในวงกว้าง รัฐบาลจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การออก

กฎระเบียบ และการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าทุเรียนไทย ซึ่งรวมถึงการสร้างมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพสินค้า การรับรองคุณภาพ และการส่งเสริมมาตรฐานการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ภาครัฐยังมีบทบาทในการทำข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งออกและลดอุปสรรคทางการค้า เช่น การลดภาษีนำเข้าสำหรับทุเรียนไทยในประเทศคู่ค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการบูรณาการ (Integrative Theory) โดยอธิบายถึง การสร้างความร่วมมือแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันอย่างมีแบบแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน ในกรณีของการส่งออกทุเรียน รัฐบาลมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานในการควบคุมคุณภาพสินค้า การออกนโยบายส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืน การทำข้อตกลงการค้ากับประเทศคู่ค้า รวมถึงการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ระบบโลจิสติกส์ โครงสร้างการขนส่ง ในขณะที่ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการผลิตและส่งออกอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการเพาะปลูกทุเรียน การพัฒนาในด้านการบริหารจัดการการตลาด การหาโอกาสในการส่งออก และการควบคุมคุณภาพของทุเรียนที่ส่งออกไปสู่ตลาดต่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนที่บูรณาการกันอย่างรอบด้านนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสำเร็จในการส่งออกทุเรียนสู่ตลาดโลก

6.4 โมเดลธรรมาภิบาลในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

รูปภาพที่ 2 โมเดลธรรมาภิบาลในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย

สรุปหลักธรรมาภิบาล 6 ประการในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ได้ดังนี้

1) **ความโปร่งใส (Transparency)** คือ การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการผลิต การใช้สารเคมี และคุณภาพทุเรียน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคและคู่ค้าต่างประเทศ รวมถึงการเปิดเผยราคาตลาดที่เป็นธรรม

2) **ความรับผิดชอบ (Accountability)** คือ ระบบตรวจสอบย้อนกลับเพื่อควบคุมการใช้สารเคมีและปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและรักษาคุณภาพทุเรียนตลอดกระบวนการผลิต

3) **การมีส่วนร่วม (Participation)** คือ ความร่วมมือระหว่างเกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพทุเรียน การสร้างแบรนด์ และการจ้างงานในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

4) **ความยุติธรรมและเป็นธรรม (Equity & Fairness)** คือ การกำหนดราคาที่เป็นธรรมสำหรับเกษตรกร การใช้แพลตฟอร์มกลางเผยแพร่ราคาตลาด และการใช้ระบบห่วงโซ่ความเย็น (Cold Chain) เพื่อรักษาคุณภาพทุเรียนตลอดการขนส่ง

5) **การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainability)** คือ การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่รักษาคุณภาพทุเรียน

6) **การปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานสากล (Rule of Law)** คือ การปฏิบัติตามมาตรฐาน GAP การควบคุมการใช้สารเคมี และการใช้แนวทางการเกษตรแบบยั่งยืนเพื่อให้ทุเรียนไทยปลอดภัยและแข่งขันในตลาดโลกได้

7.สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางการค้าในการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย อันเป็นผลมาจากการมีบทบาทและอิทธิพลของกลุ่มทุนจีนในตลาดทุเรียนไทย ซึ่งนำไปสู่การควบคุมกลไกตลาดและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการไทย ปัญหาดังกล่าวสามารถจำแนกออกเป็นหลายมิติ ได้แก่ การเหมาซื้อผลผลิตเพื่อตรึงราคา การกำหนดมาตรฐานคัดเกรดที่ไม่เป็นธรรม ความซับซ้อนของกฎระเบียบในการส่งออก การสวมสิทธิ์ทุเรียนจากประเทศเพื่อนบ้าน และการแทรกแซงของกลุ่มทุนสีเทา ผลกระทบเหล่านี้ส่งผลให้เกษตรกรไทยเสียเปรียบทางการค้าและสูญเสียโอกาสในการแข่งขันอย่างเป็นธรรมในตลาดโลก เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การนำหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาใช้ในการกำกับดูแลการส่งออกทุเรียนถือเป็นแนวทางที่สำคัญ โดยควรมุ่งเน้นไปที่ 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การควบคุมราคาทุเรียนให้มีเสถียรภาพ (2) การพัฒนาระบบขนส่งและกระบวนการตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ (3) การกำหนด

มาตรฐานคุณภาพที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (4) การป้องกันการใช้สารเคมีต้องห้ามและการจำหน่ายทุเรียนอ่อน และ (5) การสร้างกลไกการกำกับดูแลกระบวนการผลิตและส่งออกที่โปร่งใสและเป็นธรรม การดำเนินนโยบายดังกล่าวจะช่วยรักษาภาพลักษณ์ของทุเรียนไทยในตลาดโลก และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค

นอกจากนี้ นโยบายการค้าที่เป็นธรรมในภาคการเกษตร โดยเฉพาะในภาคการส่งออกทุเรียนของประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานและการกระจายตลาด โดยต้องมีมาตรการควบคุมคุณภาพทุเรียนอย่างเข้มงวด ส่งเสริมการขยายตลาดส่งออกไปยังประเทศอื่นเพื่อลดการพึ่งพาตลาดจีน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่งให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อสร้างความสมดุลในระบบการค้า การดำเนินมาตรการเหล่านี้จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และส่งเสริมความเป็นธรรมทางการค้าให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการทุเรียนไทยอย่างยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ผู้ประกอบการควรพัฒนากลยุทธ์การตลาดที่ชัดเจนและเน้นการสร้างคุณลักษณะสินค้าที่สามารถแข่งขันได้ โดยเฉพาะในการเจาะตลาดจีน ควรมีการทำการตลาดที่เป็นระบบและครอบคลุม เพื่อกระจายรายได้ให้กับเกษตรกรทุกระดับ ไม่เฉพาะแค่ผู้ประกอบการรายใหญ่เท่านั้น

2) ผู้ประกอบการและเกษตรกรควรมีการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องเพื่อให้สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ควรสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับคู่ค้าในประเทศจีน เพื่อเพิ่มโอกาสในการร่วมมือในห่วงโซ่อุปทาน

3) ผู้ประกอบการและเกษตรกรควรดำเนินการตรวจสอบและรับรองคุณภาพทุเรียนอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในทุกขั้นตอนของการผลิต ตั้งแต่การปลูก การตัด การคัดบรรจุไปจนถึงการส่งออก เพื่อให้มั่นใจว่าทุเรียนมีคุณภาพสูงและเป็นที่ยอมรับในตลาด

4) ผู้ประกอบการเกษตรกรควรมีการเข้าร่วมอบรมและแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียนที่ถูกต้องตามมาตรฐาน รวมถึงการคำนึงถึงภูมิศาสตร์ในการปลูก เพื่อให้การลงทุนของเกษตรกรเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

5) ผู้ประกอบการควรตรวจสอบสวนที่ไม่มีการรับรองมาตรฐาน GAT เพื่อป้องกันการส่งออกที่ไม่มีคุณภาพ และลดการสวมสิทธิ์ในการส่งออกที่อาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของทุเรียนไทย

2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) เสนอให้กระทรวงพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงกลยุทธการค้าของทุเรียนไทยให้แข่งขันได้ โดยเฉพาะในตลาดจีน รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถสร้างคุณลักษณะสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของตลาด
- 2) เสนอให้รัฐบาลควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและเกษตรกรลงทะเบียนอย่างถูกต้อง และจัดทำมาตรการสนับสนุนในการสร้างความสัมพันธ์กับจีนเพื่อให้การส่งออกมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3) เสนอให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการควบคุมคุณภาพที่ชัดเจนและเป็นระบบจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้การผลิตทุเรียนมีมาตรฐานสูง ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ
- 4) เสนอให้ภาครัฐควรให้การสนับสนุนในการเปิดตลาดใหม่ เช่น ตลาดตะวันออกกลาง เพื่อกระจายความเสี่ยงจากการพึ่งพาสหรัฐอเมริกา
- 5) เสนอให้ภาครัฐควรมีการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงานของผู้ประกอบการจีนในประเทศไทย เพื่อป้องกันการผูกขาดและส่งเสริมการแข่งขันอย่างเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). การศึกษาบทบาทของผู้ประกอบการธุรกิจผลไม้ที่มีต่อทุเรียนไทย. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- ธนิต โสรัตน์. (2550). การประยุกต์โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. กรุงเทพฯ: วิ-เซอร์ฟ โลจิสติกส์.
- นิพนธ์ วิสารทนนท์. (2542). ไรต์ทุเรียน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ พลัส ทรี มีเดีย.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2562). ทุเรียน ราชอาณาจักรผลไม้ไทย ถูกใจคนต่างแดน. สืบค้นจาก http://www.tpsoc.moc.go.th/sites/default/files/thueriyn_240863.pdf
- สถาบันพระปกเกล้า. (2556). ธรรมาภิบาล. สืบค้นจาก <https://goodgovernance.kpi.ac.th/home/mainpage/2>
- สุดารัตน์ ศรีจันทร์, ทรงคุณ จันทกร, & กิตติกรณ์ บำรุงบุญ. (2565). ภูมิปัญญาทุเรียนจันทบุรี: เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการส่งออก. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(5), 325–344.
- หิรัญ หิรัญประดิษฐ์. (ม.ป.ป.). ประวัติทุเรียนในประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://www.kingpandurian.com/experience/ประวัติทุเรียนในประเทศไทย>
- วงธรรม สรณะ. (2564). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการค้าทุเรียน: กรณีศึกษาการค้าของพ่อค้าคนกลางในจังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(4), 167–178.
- Ahearne, A., Nunes, J., & van der Woude, M. (2004). Trade barriers: Their impact and future trends. *OECD Economic Studies*.
- Chamberlin, E. H. (1933). *The theory of monopolistic competition*. Harvard University Press.

- Gusztav, N. (2005). *Integrated rural development: The concept and its operation*. Budapest: Economics Hungarian Academy of Sciences.
- Helpman, E., & Krugman, P. (1985). *Market structure and international trade*. MIT Press.
- Hotelling, H. (1929). Stability in competition. *The Economic Journal*, 39(153), 41–57.
- Irwin, D. A. (2002). *Free trade under fire*. Princeton University Press.
- Krugman, P. R., & Obstfeld, M. (2009). *International economics: Theory and policy* (9th ed.). Pearson.
- Lancaster, K. J. (1990). Intra-industry trade under perfect monopolistic competition. *Journal of International Economics*, 29(1–2), 131–145.
- McDonald, M. (2002). *Marketing plans: How to prepare them, how to use them* (5th ed.). Singapore: Butterworth-Heinemann.
- Porter, M. E. (1998). *The competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. NY: Free Press.
- Rodrik, D. (1997). Has globalization gone too far. *Challenge*, 41(2), 81–94.
- Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and its discontents*. W. W. Norton & Company.